

Testo digitalizzato da www.torah.it nel 2010
Tutti i diritti sulla digitalizzazione riservati

Testo sacro.
Stampare solo per conservarlo.

Eliminare esclusivamente in ghenizà

IL PENTATEUCO

VOLGARIZZATO E COMMENTATO

DA

SAMUEL DAVID LUZZATTO

PADOVA
1874

41
PARASHAT DEVARIM

Torah.it

(1) Queste sono le parole che Mosè parlò a tutti' Israel (nelle contrade situate) alla riva (orientale) del Giordano; (cioè) nel deserto, nella pianura, rimpetto a Sùf, tra Paràn e

למטוא; ואולם בארבעים שנה בעשתי עשר מדש, כליוור כאשר מלאו יווי פורענותם, והיו קרובים להכנס לארץ, אז באר להם המאמר ההוא, ואז דבר משה אל בני ישראל ככל אשר נזה ה' אותם אליהם, כי גם קודם לכן נלטה להוכיחם ולהזכירם כי צמטתם הם מתעבדים גם, והוא אמרה להם צמטו, ועכשיו באר להם הדבר, והיה זה אחרי הכותו את סיתון מלך האמורי ואת עוג מלך הבשן, בהיות ישראל צעבר הירדן בארץ מואב, אחר אשר רבו את עובס, והיה ה' אתם, והכה לפניכם שני מלכים אדירים, ולא היתה דעתו להוסיף להכניס צמדבר, כי אם לנכנס לפניכם את הארץ מיד, וגם הם היו יודעים כן, על כן לא היו מואסים תוכחתו, כי ידעו כי סוף סוף תפן ה' גם; על כן אז הואיל משה באר את התורה הזאת שהיה אמור להם, אחד עשר יום וגומר, והתחיל ואמר ה' אלהיכו דבר אליכו בקורב לאמר רב לכם שבת צהר הנה וכו', צאו ורשו את הארץ וכו', כלומר לא משנאתו אותם כמעכצו כאן, כי באות כך היתה כוונתו שכלך מקורב לארץ ישראל באחד עשר יום, אלא מי גרם? ומקרבון אלי כלכם ותאמרו כשלקה אנשים לפנינו וימפרו לנו את הארץ וכו', עד כי נזה כנושך ותשצו בקדש יוויס רבים, וכסב את הר שעיר יוויס רבים. ואחרי אשר הזכירם שבת החייהויהם, כי לא היתה בשנאת ה' אותם, בא להודיעם כי כבר עבר זמם, וזהם עתידים לבוא ויוד לרשת את הארץ, והביא ראיה על זה משיני העולבים האדירים סיתון ועגו אשר נתן ה' בידם; אבל קודם שיזכיר להם זה, ראה הכניא להסיר ולבס ספק עמוס אשר אולי יעריד את לבם, והוא שאולי יאמרו ישראל: הנה ה' יוגרש ויפניכו גויס רבים, ונתן ארצם כחלה לנו, ומי יודע אם צדור אחר לא תעלה בנותשם לפנינו לעשות לנו כאשר עשה להם לצבר אותנו מן הארץ, להביא צה עניים אחרים? לפיכך הקדים משה והזכירם איך כעו מעל אדום ולא התגורו בו ומלמיה, כי ירושה לעשו נתן ה' את הר שעיר, ואיך כעו מעל מואב, כי לבני לעו נתן ה' את הר ירושה, וכן מעמון; ומכל זה יתברר שאין הקב"ה בועל ומתבטל וימנע וינעו עיניו ביד אחר, בזולת פשעים גדולים. ואחרי ההקדמה הזאת הזכיר להם כבז

www.torah.org

(א) אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה

הספר הזה כושך אחר שלפניו, וכולל עניני משה עם האומה בסוף יווי. החלק הראשון (א' עד ד' מ') כולל התוכחה שהוכיחם בניאור מה שהיה רגיל להוכיחם קודם לכן: י"א יום מקורב וגו'. השני (ד' מ"א מ"ב מ"ג) כולל מנעה הבדלת שלג ערי ומקלט. השלישי (ד' מ"ד עד סוף כ"ח) כולל ההסרותיו ותורתיו (כלומר למודיו והוראתיו) לבני עמו על עיקרי התורה והמלות, והוא הנרית אשר כרת עם הבאים אל הארץ דוגמת הנרית אשר כרת עם יונאי מזרים צמורב, והחלק הזה אפשר לקרוא לו משנה תורה (ואע"פי שאין זה ענין השם הזה בלשון תורה) ועל שמו קראו הספר כלו כן, וכן ביוני Deuteronomion תורה שניה או השכות התורה. הרביעי (כ"ט ול') כולל דבור שני של ההסרות ויעודים שדבר אל העם לחזוק הנרית. הקמישי ל"א עד סוף הספר) כולל פטירתו (congedo) מן העם, ומלות הקהל, לפרסום התורה בכל דור ודור, וכווי (nomina) יהושע ע"י ה' צעמוד עכן (ל"א י"ד וע"ו) וע"י משה צדבור (שם כ"ג), מסירת ספר התורה ואמירת השירה באזני כל העם, וכווי ה' אליו שימות, וברכתו את העם, ומיתתו. (א) אלה הדברים אשר דבר משה: פעם אחר פעם, פעמים רבות את כל ישראל צעבר הירדן, צמדבר, צערבה, מול סוף, צין פארן וצין תפל, ולבן וקמרות ודי זהב, כל אלה שמות מקומות שנתעבבו גם ישראל, ובכל אחד מן המקומות האלה דבר משה אל כל ישראל את כל הדברים האלה. ומה היו הדברים שהיה אמור להם? המאמר הזה לבדו: אחר עשר יום מקורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע, כלומר הוהלך אשר מקורב עד קדש ברנע, אשר היא סמוכה לארץ ישראל, אינו אלא מהלך אחד עשר יום למי שילך בדרך הר שעיר. ואחם צמטתכם גרמתם לכם שמתעבבו צמדבר ארבעים שנה. זאת היתה התוכחה שהיה משה מוכיחם דרך רמו בכל המקומות שהיו מתעבבים גם, רק לא היה מוצא להם הדבר באר היעב פן יקומו בתוכחתו וימנעו

(*) יכיד ד' שיעין פניות ותחיל מתחלת שיטה ה'.

Töfel, come pure in Lavàn, Hhasseròt, e Di-zahàv : (2) • Undici giornate (di cammino) vi sono da Orèb a Cadèsh-Barnèa, per la via del monte Seir. • [Queste parole furono da Mosè ripetute agli Israeliti in varj punti del loro viaggio, volendo con ciò ri-

כוונת מוי שהסויף אותה, ומה ראה להסויפו? כי אמנם אחר שבאו ישראל לארץ, מה איכפת לנו לדעת בכמה ימים ילך אדם מתורב עד קדש ברנע, בדרך הר שעיר? ואחרי אשר נדור הזה כבר כתבנו ספרי שפיטוחו בעולם, וכבר תורגמו בלשון אשכנזי ופרסי, וכבר נכתבו שמי האיש ההוא גם בלשון הקדש, וכל זה נכסה שקוראי ספרו מתרבים גם בקרב ישראל, וגם בהמון העם, מוכרח אני להודיע כי שקר וכזב כתב שפיטוחו בראש פרק שמיני מספרו Tractatus theologico-politicus באמרו כי רא"ב כתב ברמז כי לא משה כתב ספר התורה. והנה אמת כי רא"ב רמז דרך סוד (כאן ובהראשית י"ב ו', וכ"ב י"ד) כי יש בתו רה קלת מוקראות נוספים אחרי מות משה, אך אין בכל דבריו ובכל רמיוותיו שום מקום לתשוב עליו שלא האמינ כי משה כתב ספרו. ובאמרו כאן: ואם תנין סוד השנים עשר, גם ויכתב משה, והכנעני אז בארץ, בחר ה' יראה, גם הנה ערשו ערש ברזל, תכיר האמת"משמע כי דוקא המקראית האלה הם (לדעתו) נוספים, לא שהספר כלו מווייף. ואם היה בלבו שספר התורה לא משה כתבו, לא קסר תקבולות היה רא"ב רמזו מתשבתו כמו שהיא, בלי שירמזו סוד אחר שאיכנו אמתת מתשבתו, והיה גם הוא (אם יביטוהו ההמון ביומי) תועבה גדולה, לא פחות מהמקשבה האחרת אשר שפיטוחו מייחס לו. ובאמרו על והכנעני אז בארץ: יתכן שארץ כנען תפסה כנען ויד אחר, ואם איכנו כן יש לו סוד, והמשכיל ידוע"הרי הוא מוספק אם הפסוק הזה כתבו משה, ומה טורף לכל זה אם גם כל התורה כלה לא משה כתבה? והנה הכל יודעים כי רא"ב באמרו ואם תנין סוד השנים עשר, כוונתו על י"ב פסוקים אחרונים שבתורה הכוללים סיפור מיתחו של משה, שהדעת נותנת שלא כתבם הוא עלמו, וגם שפיטוחו ידע זה, אבל עשה עלמו כנלתי יודע, ואמר כי כוונת רא"ב על מה שכתבו וכתבת על האנשים את כל דברי התורה הזאת, והאנשים לדברי רז"ל היו י"ב. ומזה יובן (לדעתו) כי ספר התורה אשר כתב משה היה ספר קטן מואד, שיתכן לכתבו על י"ב אנשים. והיכן מלאנו רא"ב שמוך כל כך על דברי הגדה, עד שזכיר השנים עשר בלי מלת אנשים וכוונתו על האנשים אשר לפי האגדה היו שנים עשרה? אבל שפיטוחו עלמו ראה כמה רחוק הוא שחיהו זאת כוונת רא"ב, לפיכך הוסיף פירוט שני והוא שזולי היתה כוונתו על הי"ב ארורים (דברים כ"ט ו'), ולנסוף הביא הפירוט שני והוא שהכוונה על ויעל משה (דברים ל"ד) כמו שהניכוחו בעל מקור קיים והמוטוט. כל זה תקבולת משפיטוחו, כדי למשך את רא"ב במדותיו, ולהכניס בלבות הפתחים שגם הרא"ב לא היה מאמינ שכתב משה אלא ספר תורה קטן מואד שיתכן לכתבו על י"ב אנשים. ואם

www.dorah.net

למול סוף ביינפארן ובינתפל ולבן וחיצרת ורי זקבו: (ב) אחר עשר יום מתחב דרך הר

סיחון ועוון, ואזנ גררר הזכיר לבני ראובן וגד ששמרו הצטתם. אחרי כן הזכיר כי נח יוון, ושלא יוכל הוא בעלמו להקטיל את הארץ, ושאמנם, אף על פי שלמחר הוא נוח, ראוי להם שישמרו תורתו, כי היא קמתם ובינתם לעיני העמים, ובפרט ראוי שיקברו את יום המעמד הנורא, פן תשחיתון וכו'; אחר כן הודיעם שאף על פי שאין הקב"ה מעביר מתותיו מזה לזה, הנה אם ירבו פשעיהם יגרשם מארצו, ועדיין אם ישובו אליו ישוב אליהם, כי לא יטכח ברית אבות. הנה זה המשך התוכחה היקרה, אשר איכננו רק ביאור התורה הזאת: אחר עשר יום מתורב. ואחר אשר השלים ספור התוכחה הזאת אשר הוסיפם בשנת הארבעים בעשתי עשר קדש באחד לקדש, בא לספר דבר אחר שעשה בעת ההיא, והוא אמרו (ד' מ"א) אז יבדיל משה שלש ערים; והרבה נדקקו המפרשים בענין המשך הפרשה הזאת, כי לדעתם שהספר כלו הוא משנה תורה, ושהביאור הכוזב במלות (א' ה') הואיל משה באר את התורה הזאת כולל ספר דברים עד סופו או עד קרוב לסופו, הנה הספור הזה חוץ למקומו. והאמת כי עד אז יבדיל משה תוכחה אחת היא, וגם כשלוה, ובא הספור הזה על מקומו בשלום. ואחרי ספור המעשה הזה אשר עשה אז משה, יבוא ספור הברית אשר כרת אתם בערבות מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בתורב, ועל זה נאמר (ד' מ"ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, אלה העדות והקקים והמשפטים וכו' וכו', וזה הוא משנה תורה, לא ביאור התורה: — כל זה כתבתי בבכורי העתים תקפ"ח עמוד קכ"ב וקכ"ג, ואחרי כן מלאתי כי בפירושי לאחד עשר יום כיונתי לדעת גדולי, הוא ר' עובדיה ספורנו, כי גם הוא כתב שכל אחד מהמקומות הנזכרים כאן היה משה אומר להם אחד עשר יום מתורב וגומר, כלומר ראו מה גרמתם וכו' בפירוט רש"י; אך הוא ז"ל לא פירש הואיל משה באר את התורה הזאת בפירוט, שהכוונה לפירש ההוראה הזאת שהיה אומר להם ברמז, והיא מואד אחד עשר יום מתורב; אך הבינו על הדרך שהניכוחו הקדמונים כלם, וכתב: הואיל לנאר מה שחשב שיכול בו ספק אחרי מותו, והתחיל הבאור באמרו אחרי כן (ה' ב') ה' אלהינו כרת עמנו ברית בתורב, ומכאן עד אז יבדיל הוא לדעתו הקדמה לבאור התורה; וזה אמנם לא יתכן, כי (כאשר כתבתי בבכורי העתים הכ"ל) אם יש בתורה מוקראות פתומים, אין ספק שאינם מתבארים במשנה תורה, מלבד כי לא לכמה תקש לאיש האלהים שיאמר דבריו דרך חידה, ולנסוף יטערך לחזור עליהם ולבארם. והנה ידוע כי זה אחד מן המוקראות שאמרו עליהם קלת מן המתחכמים שלא כתבם משה, אבל כוספו בתווה אחר כמה דורות, כי מפני שלא הבינו ענינו אמרו שהוא כוסף, ועדיין יש לשאול מה היתה

cordar loro, essere stato il loro peccato la cagione di quella loro vita errante; mentre giunti al monte Orèb, avrebbero potuto in undici giorni arrivare presso i confini della Palestina, in Cadèska, d'onde appunto furono mandati gli esploratori, e dove fu pronunziato il fatale decreto]. (3) Nell'anno poi quarantesimo, nel primo giorno del mese undécimo, Mosè parlò ai figli d'Israël, secondo tutto quello ch' il Signore gli comandò (di dire) ad essi. (4) Dopo avere sconfitto Sihhòn re degli Emorei, che risiedeva in Hheshbòn, ed (aver battuto) in Edrei Og re di Basciàn, che abitava in Ashtaròt. (5) Alle rive (cioè) del Giordano, nel paese (in addietro) di Moàb, Mosè intraprese di di-

סומכין על הנחת הקורא, וכן כאן ואם תבין הוא תחלת מואמר, וראוי לתת לפכחו נקודה נוספת, וכוונת ראב"ע היא לומר כי פסוק ג' עמינו כי נשנת הארבעים דבר משה אל כל ישראל ככל אשר נזהר' אותו בעבר הירדן במדבר צערבה מול סוף בן פארן ובין תפל ולבן ותלרות ודי זהב, כי לדעתו גם כאמרו המנות תחלה, ואחר כן בשנו בערבות מואב, וכמו שכתב מפורש: הנה ביאר התורה שאמר בין פארן ובין תפל. אבל ואם תבין סוד השנים עשר אין לו שום קשר עם בעבר הירדן, ואם היה כדעת שפיכחה, כך היה ראב"ע כותב: בעבר הירדן, אם תבין וכו', לא: בעבר הירדן במדבר צערבה, ואם תבין. (ב) אדר עשר יום: אילו זכו ישראל ל"א יום היו ככנסים לארץ, אלא מתוך שקלקלו מועציהם גלגל המקום עליהם מ' שנה (ספרי). וכיוצא בזה בתרגום ירושלמי בשתי כפחאותיו, וכן ראב"ע כתב: כשנסעו מתרב ללכת דרך הר שעיר דרך ישרה היו יכולים ליכנס לא"י עד קדש ברנע ביום מועטים, שאין בהם כי אם מהלך י"א יום, אבל מקדש ברנע שלחתי מרגלים, וכשתהיתם מ' שנה במדבתיכם — אבל הפירוט המוצא בראב"ע בשם ר' אליעזר מנליכא שי"א יום הם ג' ימים שהלכו מהר סיני (ויסעו מהר ה' דרך ג' ימים) ו' שיצאו בתלרות בשביל מרים, וביום י"א באו מדבר פארן שהוא קדש לדעתו, איכנו מחזור, כי משמעות י"א יום מתרב הוא מהלך י"א יום, לא י"א יום בין מהלך ועכוז, מלבד כי בלא ספק יותר מ"א יום היו, כי בקברות התאווה שהו איזה ימים, אולי קדש ימים שאכלו השלח, ולפחות שני ימים, כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת (מוה"ר קטעווי). ופירוט כת"ש (ואחריו י"ג"ר) הוא צלל מועיקרו, כי איך יאמר אלה המנות הכתובות בספרים הקדומים הם הדברים אשר דבר משה באותם י"א יום אשר הלכו מתרב עד קדש ברנע? והלא כוונה וכוונה מנות כאמרו בתרב אלל הר סיני סמוך למתן תורה, ולא אחר שנסעו מחורב, וכאן הוא אמור ולזהו אתכס-צעת הריא את כל הדברים אשר תעשה ואת כ"ב ונסעו מחורב. (ה) התורה: כמו קד כא מפיו תורה, ואם תעשה תורת אמת

www.ck12.org

שעיר עד קדש ברנע: (ג) ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל-בני ישראל ככל אשר צוה יהוה אתו אלהים: (ה) אחרי הכתו את סיחן מלך האמורי אשר יושב בהשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי: (ה) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר

היתה זאת ומתעבת ראב"ע כי משה לא כתב אלא ספר קטן הנכתב על י"ב אבנים, היה לו לרמוז הסוד הזה בפרשת זווי הכתיבה על האבנים, אבל הוא בהפך כתב גם (למעט כ"ז א') חס לשוכו: ויאמר הגאון ז"ל כי כתבו עליהם מספר המנות כמו הכתובות בהלכות גדולות כענין אזהרות, ויפה אמר: ולא רמו כאן שום סוד. סוף דבר משפט הלכות לאלהים הוא, אבל בכל מה שכתב ראב"ע — אין שום רמז שלא האמין כי ספר תורתנו משה כתבו; אבל שפיכחה, מלבד שטעה במקורותיו, אין ספק שהיה גם כן מדבר בלב וכו', ובכמה מקומות הטעה את קוראיו בערומה ובמחמה; והמקום ירחם על הקוראים ספריה, ויפקח עיניהם להכיר שקריה. ובדברי ראב"ע על הפסוק הזה עוד שבו אחר כשתב שפיכחה ויחס לראב"ע דבר שלא עלה על לבו ואני לא אשפוט אם היה זה בטעות או ברמיה, אך ראיתי כי גם הפסוק מוטוט כשתב בזה, ואולי מוטוט למד שפיכחה. הנה שפיכחה הביא דבור ראב"ע כאילו כך הוא תחלתו: בעבר הירדן, אם תבין סוד השנים עשר וכו', והבין מזה כי לדעת ראב"ע משה לא היה יכול לכתוב מלות בעבר הירדן, מפני שהוא לא עבר את הירדן; זה שגוה, כי מלכת עבר הירדן כאמרת בשום על העבר המזרחי ועל העבר המערבי, וסומכין על הקורא, שיצין מהנושך הענין באיזה עבר מדברים (עיין געז') (Theaurus, pag. 986); אבל לשון ראב"ע איכנו כמו שהביאו שפיכחה, אבל כך הוא: הנה ביאר התורה שאמר בין פארן ובין תפל, כי רוב המנות הם בספר הזה, וכן פירוט ככל אשר נזהר' אותו אליהם בעבר הירדן במדבר צערבה, ואם תבין סוד השנים עשר וכו'. הנה הקדמונים ובפרט ראב"ע לא היו עושים נקודות וקוים להפריד הדבור במקום הנרדף, והיו

chiarare quell'ammonizione, con dire: (6) Il Signore, Iddio nostro, ci parlò in Orèb, con dire: Abbastanza vi siete trattiene presso questo monte. (7) Itene, ponetevi in cammino, e recatevi al monte degli Emorei, ed a tutte le sue adjacenze, nelle pianure, nei luoghi montuosi, e nei bassi, e nelle contrade dette il Mezzodi, e nel litorale; (in somma) nella terra dei Cananei, ed al Libano, sino al fiume grande, (cioè) l'Eufrate. (8) Ecco, io pongo quella terra a vostra disposizione; andate, e prendete possesso del paese, ch' il Signore ha giurato ai vostri padri, Abramo, Isacco e Giacobbe, di dare ad essi, cioè alla loro progenie dopo di essi. (9) In quel tempo [cioè essendo ancora presso il monte Orèb] vi dissi: Non poss'io solo sostenere il vostro peso. (10) Il Signore Iddio vostro vi ha fatti numerosi, e voi siete in oggi in moltitudine paragonabile alle stelle del cielo. (11) — Il Signore, Iddio de' padri vostri, accrescavi ancora mille volte tanto, e vi benedica come v'ha promesso! — (12) Come potrei reggere io solo al peso ed alla cura di voi, e dei vostri litigi? (13) Presentatemi da ciascheduna delle vostre tribù uomini saggi, intelligenti e conosciuti; e li costituirò vostri capi. (14) E voi rispondendo mi diceste: La cosa, di cui parli, è utile a farsi.

(ט) ואמר אליכם בעת וגו': הקדים הספור הזה להזכירם כי צעיהם ראו שאיכנו מתרשל צהנהגתם ובהשגחה על כל זרכיהם, וגם מה שלא היה הוא לבדו מספיק לעשותו לעוב להם, היה כותן לב להפקיד עליו אתרים שהיו כדאי לעשותו, לבלתי יחסר העם דבר. והנה אחר שראו כל זה, לא הוא גרם להם לשאול שאלה מורגלים, שאם היה נורך בדבר היה עושהו בעצמו, ולא הוא כתן להם פתח להיות נפתים אחר דברי המורגלים, לבלתי לבת אל הארץ ולבלתי סמוך על דברי משה, שהיה אומר להם צאו ורשו, כי כבר צתנו אהנתו אותם והשגחתו על זרכיהם. (יב) מרחבם: טרח בלי מקרא אין ענינו יגיעה, אלא כבוד משא, כמו יעריה עב, היו עלי לטרח בלאיתי כשאל. (יג) הבו לכם: כמו בני המעפפת (רות ג' ע"ו) שאין ענינו כתיבה ממש. צרש"י כ"י שלי: מה ת"ל אנשים, נדיקים, נבוכים, מבינים דבר מתוך דבר, כמו ששאל אדריאנוס את ר' יוסי וכו'. ומה שכתוב צרש"י שצפרי הדפוס קבועים כסופים, אינו אלא טעות, והוא לקוח מן הספרי, ושם כך הוא הלשון: מה ת"ל אנשים, ומתקין כסופים, ואח"כ דבור אחר: חכמים ונבוכים וכו', וכסופים חולטי פירושו נחמדים

www.jewish.org

את התורה הזאת לאמר: (א) יהוה אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בחר הזה: (ב) פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדל נהר פרת: (ג) ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבע יהוה לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם: (ד) ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם: (ה) יהוה אלהיכם הרבה אתכם והנגב היום ככוכבי השמים לרב: (ו) יהוה אלהי אבותכם יסף עליכם פכם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם: (ז) שני (יב) איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם: (יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם: (יד) ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת

תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשָׁמַעְתִּיו: (יח) וְאַצֹּוה אֶתְכֶם
 בַּעַת הַהוּא אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:
 (יט) וְנִסַּע מִחֵרֶב וְנָלַךְ אֵת כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל
 וְתִנּוּרָא הֵהוּא אֲשֶׁר רֵאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר הָאֱמֹרִי
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנָכָא עַד
 קָדַשׁ בְּרִנְעוֹ: (כ) וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד־הַר
 הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: (כא) רְאֵה
 נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֵה רֶשֶׁת
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶל־
 תִּירָא וְאַל־תַּחַת: שְׁלִישִׁי (כב) וְתִקְרְבוּן אֵלַי
 כָּלְכֶם וְתֹאמְרוּ נִשְׁלַח אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ

DEUTERONOMIO I

terete a me, e l'ascolterò. (18) Vi comandai allora tutte le cose che avevate a fare. (19) Indi partimmo da Orèb, e percorremmo tutto quel grande e spaventevole deserto che avete veduto, per andare al monte degli Emoroi, come il Signore Iddio nostro ci comandò; ed arrivammo sino a Cadèsh-Barnea. (20) Allora vi dissi: Siete giunti sino al paese montuoso degli Emorei, ch' il Signore, Iddio nostro, ò per darci. (21) Vedi, il Signore, Iddio tuo, pone a tua disposizione quella terra; sali, e te n'impossessa, come il Signore, Iddio de'tuoi padri, t'ha promesso; non temere, e non disanimarti. (22) Ma voi vi presentaste a me tutti, e diceste: Permetti che mandiamo innanzi a noi alcuni uomini, ch' esplorino per noi il

לַעֲשׂוֹת: (ט) וְאָקַח אֶת־רָאשֵׁי שְׁבֵטֵיכֶם אֲנָשִׁים
 חֲכָמִים וְיֹדְעִים וְאַתָּן אוֹתֶם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם
 שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי
 עֶשְׂרֹת וְשָׂטְרִים לְשֵׁבֵטֵיכֶם: (ט) וְאַצֹּוה אֶת־
 שְׁפֵטֵיכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר שָׁמַע בֵּין־אַחֵיכֶם
 וְשִׁפְטֶתֶם צְדָק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ:
 (י) לֹא־תִכְרוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטָן כַּגָּדוֹל
 תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגְדּוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט
 לְאֱלֹהִים הוּא וְהִדְבַּר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם

DEUTERONOMIO I

(15) Ed io presi i principali delle vostre tribù, uomini savj e conosciuti, e li posi capi sopra di voi; capi di migliaja e capi di centinaja, e capi di cinquantine e capi di decine, e soprantendenti alle vostre tribù. (16) Ed io allora comandai ai vostri giudici, con dire: Ascolterete (le quistioni ch'insorgeranno) tra i vostri fratelli, e giudicherete giustamente, sia tra due nazionali, o tra un nazionale ed un forestiere. (17) Non distinguerete facce [non farete differenza di persone] nel giudizio, ascolterete egualmente il piccolo ed il grande; non temerete d'alcuno; imperocchè il giudicare è di Dio [cioè: il giudice rappresenta la Divinità, deve quindi essere imparziale ed impavido]. La cosa poi che vi riuscirà difficile, la presen-

(י) כי המשפט לאלהים הוא; ואיכנס חלל שמוי. ושמעתי: אולי כוונתך

בִּיד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ: (כח) אָנָּה אֲנַחְנוּ עָלֶיךָ
 אַחֲיֵינוּ הַמָּסוּ אֶת־לִבְכֵנוּ לֵאמֹר עִם גְּדוֹל
 וְרֵם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בְּשָׁמַיִם וְגַם־
 בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם: (כט) וְאָמַר אֲלֵכֶם לֹא־
 תַעֲרֹצוּן וּלֹא־תִירָאוּן מֵהֶם: (ל) יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 הִהְלִיךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלְחֶם לָכֶם כְּכֹל אֲשֶׁר
 עָשָׂה אֶתְכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם: (לא) וּבַמִּדְבָּר
 אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַךְ יְהוָה אֶל־הַיָּד כַּאֲשֶׁר
 יִשְׂאֵאִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתֶּם

DEUTERONOMIO I

distruggano. (28) (Ah!) dove stiam noi per salire! [cioè: se andiamo verso gli Emorei, quale eccidio non ci attende?] I nostri fratelli hanno liquefatto il nostro cuore, con dire: (Colà abbiamo veduto) un popolo grande ed alto più di noi, città grandi e fortificate sino al cielo [cioè munite d'altissime mura], ed anche figli di giganti vedemmo colà. (29) Ed io vi dissi: Non vi scoraggiate, e non abbiate timore di essi. (30) Il Signore, Iddio vostro, che va innanzi a voi, egli combatterà per voi; nella stessa maniera ch'egli ha agito verso di voi nell'Egitto, dinanzi agli occhi vostri. (31) Come pure nel deserto, ove vedesti ch'il Signore, Iddio tuo, ti portò, come un uomo porta il suo bambino; (e ciò) durante tutt'il viaggio

ואולי ע"ד עמנו ואשמעה מה יזוה ה' לכם (במדבר ט' ק'). (כח) אָנָּה אֲנַחְנוּ עָלֵיךָ עוֹלָיִם: כש"ר. עִם גְּדוֹל וְרֵם עָרִים וְכוּ' רָאִינוּ שָׁם (וכן אֲרַכְתִּים). (לא) אֲשֶׁר רָאִיתָ: דָּבַק עִם אִשׁ כַּאֲשֶׁר כָּפִי רָשָׁי, וְרַמְזוֹתָן מִן מִן דָּבַק עִם הַמִּדְבָּר, וְהוֹלִיךְ

וַיַּחְסְרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁכּוּ אֶתְנוּ דָבָר
 אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֵה־בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר
 נָבֵא אֱלֹהֵינוּ: (כט) וַיִּטַּב בְּעֵינַי הַדָּבָר וַאֲקַח מִכֶּם
 שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ: (ל) וַיִּפְּנוּ
 וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֲשַׁכּוֹל וַיִּרְגְּלוּ
 אֹתָהּ: (לה) וַיִּקְחוּ בְיָדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיֹּרְדוּ
 אֵלֵינוּ וַיִּשְׁכּוּ אֶתְנוּ דָבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: (לו) וְלֹא אָבִיתֶם
 לַעֲלֹת וּתְמָרוּ אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (לז)
 וּתְרַגְּמוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וּתֹאמְרוּ בְּשִׁנְאֵת יְהוָה
 אֶתְנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֶתְנוּ

DEUTERONOMIO I

paese, e ci rechino risposta; (esplorino cioè) la via per cui dobbiamo andare, e le città ove dobbiamo recarci. (23) La cosa mi piacque, e presi tra voi dodici uomini, uno per ogni tribù. (24) I quali, partiti, salirono al monte, ed arrivarono sino alla valle d'Eshcòl, ed esplorarono [il paese]. (25) Pi-gliarono anche seco dei prodotti di quella terra, e li recarono a noi; e ci resero risposta, e dissero: Buona ella è quella terra, ch'il Signore, Iddio nostro, è per darci. (26) Ma voi non avete voluto salire; e foste ribelli al comando del Signore, Iddio vostro. (27) E mormoraste nei vostri padiglioni, e diceste: Perchè il Signore ci ha in odio, ci trasse dalla terra d'Egitto, per darci in mano degli Emorei, che ci

אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ־בָּהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר
 מָלֵא אַחֲרָי יְהוָה: (לח) גַּם־בִּי הִתְאַנֵּף יְהוָה
 בְּגַלְלֵכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה לֹא־תִבָּא שָׁם:
 (לח) יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון הָעַמֵּד לִפְנֵיךָ הוּא יָבֵא
 שָׁמָּה אִתּוֹ חֹזֵק כִּי־הוּא יַגְחִלְנָה אֶת־יִשְׂרָאֵל:
 רַבִּיעִי (לח) וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבוֹ יְהוָה
 וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרָע הֵמָּה
 יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלֹהֵם אֶתְנֶנָּה וְהֵם יִרְשׁוּהָ:
 (ט) וְאַתֶּם פָּנּוּ לָכֶם וּסְעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־

DEUTERONOMIO I

funne, egli la vedrà, ed a lui ed ai figli suoi darò la terra, nella quale ha posto il piede; posciachè fu pienamente fedele al Signore. (37) Anche verso di me s'adirò il Signore per cagion vostra, e (mi) disse: Tu pure non vi entrerai. (38) Giosuè figlio di Nun, ch'è al tuo servizio, egli vi andrà; fagli coraggio, poich'egli deve distribuirla in retaggio agl'Israeliti. (39) La vostra figliuolanza poi, che diceste diverrebbe preda altrui, i vostri figli cioè, che in oggi non hanno il discernimento del bene e del male [vale a dire che sono riguardati minorenni, ed esclusi dalle assemblee, e quindi non complici delle risoluzioni popolari], quelli vi andranno; ad essi io la darò, ed eglino la possederanno. (40) Voi dunque retrocedete,

לסנה אחרת, ואור לו כי יהושע יעמד תחתיו (מדברי הזקוקים). (לח) אשר לא ידעו דיום טוב ורע: שאינם בכלל האשים, ולא יאמרו דעתם בקהל, כי אין לדבריהם כשיועם; והנה אין להם עון אשר קטל בעצת הקהל. כל פקודת מן עשרים היו קצנים בכלל הנכים ולא בכלל האשים, כאילו לא ידעו לבקור בטוב ולנחום ברע,

עַד־בְּאַכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה: (לב) וּבְדַבַּר הַזֶּה
 אֵינְכֶם מְאֵמִינִים בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (לג) הַהֲלֹךְ
 לִפְנֵיכֶם בְּדֶרֶךְ לְתוֹר לָכֶם מָקוֹם לְחַנְתְּכֶם
 בְּאִשׁוֹ לַיְלָה לִרְאֹתְכֶם בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ־בָהּ
 וּבַעֲנַן יוֹמָם: (לד) וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם
 וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: (לה) אִם־יִרְאֶה אִישׁ
 בְּאַנְשֵׁים הָאֵלֶּה הַדָּרוֹר הָרַע הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ
 הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת לְאַבְתִּיכֶם:
 (לו) זולתי כלב בן־יפנה הוא יראנה ולו־אתן

DEUTERONOMIO I

che avete fatto, innanzi d'arrivare a questo luogo. (32) Ed in questa cosa [cioè in quanto a ciò ch'egli v'assicura di darvi il possesso della Palestina] voi non avete fede nel Signore, Iddio vostro. (33) Il quale andava innanzi a voi lungo il viaggio per provvedervi il luogo ove accamparvi; (e ciò) durante la notte col(l'apparizione d'un) fuoco, perchè poteste vedere lungo il cammino che avevate a percorrere, e colla (apparizione d'una) nube durante il giorno. (34) Quindi il Signore, udito il tenore delle vostre parole, si sdegnò, e giurò, con dire: (35) Alcuno di questi uomini, di questa (cioè) rea generazione, non deve vedere la buona terra, che con giuramento promisi ai padri vostri. (36) Solo Calèb figlio di Je-

השומע אשר השני. (לב) ובדבר הזה: כרש"י ולא כרמז"מין. (לג) גם בי התאנף: כיון שהוקק להזכיר כלב הוגרף להזכיר גם יהושע, וכיון שהוגרף להזכירו רעה לחוק לו כבוד לפני העם, כי קרב וזון שררתו, לפיכך אמר כי גם בו התאנף ה'

e partite pel deserto, andando verso il mar rosso. (41) Ma voi rispondendo mi diceste: Abbiam peccato verso il Signore. (Ora) noi stessi vogliamo salire e combattere, conformemente a quanto ci comandò il Signore Iddio nostro. — E tosto vi cingeste le armi, e v'approntaste a salire al monte. (42) Allora il Signore mi disse: Di' loro: Non salite, e non combattete, poich'io non sono in mezzo a voi; (non salite, dico) se non volete restar sconfitti davanti ai vostri nemici. (43) Io vi parlai, e voi non deste ascolto; ma foste ribelli al comando del Signore, e audacemente saliste al monte. (44) E gli Emorei abitanti quel monte vi uscirono incontro, e v'inseguirono come fanno le api, e vi misero in rotta in Seir, sino Ihormà. (45) Ritornati, piangeste innanzi al Signore; ma il Signore non vi diede ascolto, e non vi porse orecchio. (46) Indi restaste in Cadèsh quel lungo tempo che vi restaste [cioè: faceste lunghe giravolte, senza mai avanzare verso la Palestina più in là di Cadèsh, dov'eravate giunti quando mandaste gli esploratori].

אפילו היו ציפיהם כערים חכמים וכוונים (נוסח"ר קטוניה). (מו) כימים אשר ישובתם: כלומר כמו שאתם יודעים (רש"י), וכן תרגם רמב"ם, אבל דעת ראב"ע אינה חלה שבו, כי הורגלים הלכו ולא ישבו, ועוד א"כ ישבו בקדש מ' שנה, והנבחר הביא דברי ראב"ע והוא כיוקיים אותם.

סוף: (מא) ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחגרו איש את-כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה: (מב) ויאמר יהוה אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם: (מג) ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את-פי יהוה ותזרו ותעלו ההרה: (מד) ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשעיר ער-הרמה: (מה) ותשבו ותכבו לפני יהוה ולא-שמע יהוה בקלכם ולא האזין אליכם: (מו) ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם:

d'Esau, abitanti in Seir; dalla via della pianura, da Elat e da Essiongaber; e voltatici, passammo verso il deserto di Moab. (9) Ed il Signore mi disse: Non trattare ostilmente Moab, e non muovergli guerra; poich' io non ti darò da possedere (alcuna parte) della sua terra, poichè Ar fu da me data in possesso ai figli di Lot. (10) Anticamente vi abitavano gli Emim, popolo grande e numeroso, ed alto come i giganti. (11) Anch' essi venivano considerati Refaim [gente spaventevole, propriamente le ombre dei morti], come i giganti; ed i Moabiti li chiamavano Emim [terrori]. (12) Così pure in Seir abitavano anticamente i Hhoroï, ed i figli d'Esau gli ereditarono, li fecero cioè sparire d'innanzi a loro, e ne occuparono il luogo; come fece Israel della terra di suo retaggio, ch' il Signore gli diede [cioè la terra di Sihhòn e d'Og, conquistate in vita di Mosè]. (13) Or dunque alzatevi, e passato il torrente di Zèred. — E passammo il torrente di Zèred. (14) Il tempo scorso da quando partimmo da Cadèsh-Barnea, sinchè passammo il torrente di Zèred, (fu) trentotto anni; sinchè [cioè nel qual tempo] finì di mezzo al campo tutta quella generazione, gli uomini (cioè) atti alla guerra, come il Signore avea loro giurato. (15) Ed anche la mano del Signore fu in essi

דרכי וזה'. (9) האמרים לפנים: ואני פסוקים שאחריו אינם מוזכר מוסגר כדעת רמב"ן, אבל גם הם מדברי ה' להודיע כי מואב בזה הארץ ההיא למואב, כי לפנים יקרו זה גם חוק הרבה יותר מן הוואבנים, וה' היה אהם, וישמרום וישבו תחתם, ולונו יודיע כי היוכל בזה עשה ה' לפני עשו שהגבירם על הקורים, וכל זה אינוס להודיעו כי חין ה' יעגור ומכותיו יוזה לזה, ואחר שירשם את הארץ לא יקחה עוד וידם לחתה לנוס אחר, לולא ירבו לקטול לו. (10) רפאים יחשבו אף הם בענקים: היוו ונני ענק היו בקראים רפאים, להיותם ופחיתים רואים כוונותם (הנקראים רפאים) הוואבנים לפני אדם (לפי אמונת הקדמונים), כן העמים ההם היו נקראים רפאים, כי נפל סתם על כל רואיהם, ועם כל זה הוואבנים יכלו להם. (11) כאשר עשה ישראל: לשון עבר על דבר שכבר היה מוקמתו (כינשוש ארץ) טיחון ועוון ועוד יודיע יהיה בל. וכל זה בדברי ה' להודיעם כי כל הארצות לו הנה, והוא כותן בח לאשר ישר בניינו. (12) שרש הנוס לפעמים וורס השוואה, כוונת ארבע הוואבנים (ירוייה כ"א ל"ד), להנוס ולאבדס (אסתר ע' כ"ד), ולפעמים כוונת וזה, כוונת השלח חזו ופינס ובקיס רב ויהנוס, והוואבני את כל העם אשר תבא

www.torah.it

בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעצין גבר * ס ונפן ונעבר דרך מדבר מואב: (ט) ויאמר יהוה אלי אל-תצל את-מואב ואל-תתגר בם מלחמה כי לא-אתן לך מארצו ירשה כי לבני-לוט נתתי את-ער ירשה: (י) האמים לפנים ישבו בה עם גדול ורב ורם בענקים: (יא) רפאים יחשבו איהם בענקים והמאבים יקראו להם אמים: (יב) ובשעיר ישבו החרים לפנים ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר-נתן יהוה להם: (יג) עתה קמו ועברו לכם את-נהל זרד ונעבר את-נהל זרד: (יד) והימים אשר-הלכנו מקדש ברנע עד אשר-עברנו את-נהל זרד שלשים ושמנה שנה עדהם כל-הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה להם: (טו) וגם יד-יהוה היתה בם להמם מקרב המחנה

(*) פסח פסקא באמונע פסוק.

[li toccò; li colpì], facendoli perire di mezzo al campo, in guisa che finirono [chè se tutti avessero avuto lunga vita, il popolo avrebbe dovuto trattenersi nel deserto più di quarant'anni]. (16) Ora, quando gli uomini atti alla guerra ebbero finito di morire d'infra il popolo; (17) Il Signore mi parlò con dire: (18) Tu sei ora per passare al di là del territorio di Moab, (cioè) Ar. (19) Avvicinandoti quindi al territorio degli Ammoniti, non trattarli ostilmente, e non gli attaccare, poich'io non ti darò a possedere (alcuna parte) della terra degli Ammoniti, poich'essa fu da me data in possesso ai figli di Lot. (20) Anche quella era considerata terra di Refaim, anticamente v'abitavano i Refaim, chiamati dagli Ammoniti Zamzummim. (21) Popolo grande e numeroso, ed alto come i giganti; ed il Signore li distrusse dal loro cospetto, e quelli gli ereditarono, e ne occuparono il luogo. (22) Com'egli fece ai figli d'Esau, abitanti in Seir, d'innanzi ai quali ha distrutti i Hhorei, e gli ereditarono, e ne occuparono il luogo sino quest'oggi. (23) Quanto però agli Avvei, che abitavano in villaggi sino a Gaza, furono i Castorei, usciti di Castòr, che li distrussero e ne occuparono il luogo [coè furono distrutti da un popolo che non era consanguineo d'Abraamo, il qual popolo non ebbe quelle terre qual dono del Signore, ma per pura usurpazione, e poteva quindi esserne scacciato dagli Israeliti]. (24) Alzatevi, partite, e passate il torrente d'Arnòn. Vedi, io ti do in mano Sihhòn emoreo, re di Hheshbòn, e la

והם ויהי ונתתי את כל חייבי אליך ערף (שנות כ"ג כ"ז). (יט) כי לבני לוא נחתי ירושון ונתתי לוט ויהי עשו הזכיר כי ה' נתן להם את הארץ והשנייד יושבתי ופניהם, וזול ובסתות לא חזור כי ה' השנייד את העוים ופניהם, ע"כ נראה כי בכל ארבע אנדרסס אוולאר ויושפתו (אדום ועמון ומואב) חזור כי ה' נתן להם ירושה, ובכוננה לחזור לישראל התגרות בהם, אבל הכפתורים לא היו ויושפת אנדרסס, על מן לא חזור כי ה' נתן להם ירושה, והנה ארצם מותרת לישראל. והנה הזכיר את העוים והכפתורים לגלתי יאנורו ישראל: אם אין ה' עובדי ונתנתיו מום לזה, אם כן וי ארץ שלשתים לא יתן בידכו, הואיל והוא נתן אותם לכפתורים; ורוח הקדש ושיבה ב' בענין העוים אין הענין כמו בארץ אדום עמון ומואב, כי העוים לא נסלו ביד קרוביו של אנדרסס, כי הכפתורים היולדים וכפתור, שאין להם שום

www.torah.it

עד תָּמוּם: (מז) ויהי כאשר תָּמוּ כל-אנְשֵׁי המִלְחָמָה לָמוּת מִקֶּרֶב הָעַם: ס (יז) וידַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (יח) אַתָּה עֵבֶר הַיּוֹם אֶת-גְּבוּל מוֹאָב אֶת-עַר: (יט) וקִרְבַּתְּ מֹול בְּנֵי עַמּוֹן אֶל-תַּצְרֵם וְאֶל-תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא-אֲתִן מֵאֶרֶץ בְּנֵי-עַמּוֹן לְךָ יְרֵשָׁה כִּי לְבָנֵי-לוֹט נִתְּיָה יְרֵשָׁה: (כ) אֶרֶץ-רַפָּאִים תַּחֲשֹׁב אֶף-הוּא רַפָּאִים יִשְׁבוּ-בָהּ לְפָנִים וְהָעַמִּינִים יִקְרָאוּ לָהֶם זְמוּמִים: (כא) עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם בַּעֲנָקִים וַיִּשְׁמִידֵם יְהוָה מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם: (כב) כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבָנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת-הַחֲרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (כג) וְהָעוֹיִם הַיֹּשְׁבִים בְּחֻצְרוֹת עַד-עוֹהַ כַּפְתָּרִים הֵיצְאִים מִכַּפְתָּר הִשְׁמִידֵם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם: (כד) קוֹמוּ סִעוּ וְעִבְרוּ אֶת-נַחַל אַרְנֹן רְאֵה נִתְּיָה בְיָדְךָ אֶת-סִיחֹן מֶלֶךְ-חֻשְׁבוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת-אֶרְצוֹ

(*) סוף דגושה.

עָשׂוּ הַיְשָׁבִים בְּשַׁעִיר וְהַמּוֹאָבִים הַיְשָׁבִים
 בְּעַר עַד אֲשֶׁר־אָעֵבֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: (כ) וְלֹא אָבָה
 סִיחֹן מֶלֶךְ הַשְּׁבֹן הָעֵבְרָנוּ בּוֹ כִּי־הִקְשָׁה
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־רוּחוֹ וְאָמַן אֶת־לִבּוֹ
 לְמַעַן תִּתּוּ בַיַּדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה: (כא) וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֵלַי רְאֵה הַחֲלָתִי תַתּ לְפָנֶיךָ אֶת־סִיחֹן
 וְאֶת־אֲרָצוֹ הַחֵל רֶשׁ לְרִשְׁתָּ אֶת־אֲרָצוֹ:
 (לב) וַיֵּצֵא סִיחֹן לְקִרְאָתָנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ
 לְמַלְחָמָה יִהְיֶה: (לג) וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 לְפָנֵינוּ וַנִּגַּךְ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ:

DEUTERONOMIO II

ch' il Signore, Iddio nostro, è per darci. (30) Ma Sihhòn re di Hheshbòn non volle lasciarci passare pe' suoi stati; polehò il Signore, Iddio tuo, gli ha indurato lo spirito e reso ostinato il cuore, affine di dartelo nelle mani [lui cioè, ed il suo paese], come in oggi (vedesi accaduto). (31) Indi il Signore mi disse: Vedi, io incomincio a porre a tua disposizione Sihhòn e la sua terra; incomincia a conquistare, conquistando il suo paese. (32) E Sihhòn, con tutta la sua gente, uscì contro di noi a battaglia in Jähass. (33) Ed il Signore, Iddio nostro, lo mise a nostra disposizione, e percotemmo lui, e i figli suoi

(*) בניו קרי.

הַחֵל רֶשׁ וְהַתְּגַר בּוֹ מַלְחָמָה: (כד) הַיּוֹם הַזֶּה
 אֲחֵל תַּת פַּחַדְךָ וַיִּרְאֶתְךָ עַל־פְּנֵי הָעַמִּים
 תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֶךָ וְרָגְזוּ
 וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ: (כו) וַאֲשַׁלַּח מַלְאָכִים מִמִּדְבַר
 קַדְמוֹת אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ הַשְּׁבֹן דְּבַרֵי שָׁלוֹם
 לֵאמֹר: (כז) אֶעֱבְרָה בְּאֲרָצְךָ בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ
 אֵלֶיךָ לֹא אֶסּוּר יָמִין וּשְׂמֹאל: (כח) אָבָל בְּכֶסֶף
 תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֶכְלָתִי וּמַיִם בְּכֶסֶף תִּתֵּילִי וְשִׁתִּיתִי
 רַק אֶעֱבְרָה בְּדַגְלִי: (כט) כֹּאֲשֶׁר עָשׂוּ־לִי בְנֵי

DEUTERONOMIO II

terra sua; incomincia a conquistare, e muovigli guerra. (25) In quest'oggi comincierò a renderti formidabile e temuto ai popoli (abitanti) sotto qualsiasi parte del cielo; in guisa che all'udire la tua fama, s'inquieteranno e tremeranno per timore di te. (26) Mandai quindi ambasciatori, dal deserto di Kedemòt, a Sihhòn re di Hheshbòn, (facendogli) proposizioni pacifiche, con dire: (27) Concedi ch'io passi per la tua terra. Per la via, (unicamente) per la via andrò; non piegherò a destra o a sinistra. (28) Mangherò i viveri che mi venderai per denaro, e l'acqua che mi darai per denaro berò; permetti soltanto ch'io passi co' miei piedi. (29) — Come mi concedettero i figli d'Isau, abitanti in Seir, ed i Moabiti abitanti in Ar — (e ciò) sin ch'io passi il Giordano, (per recarmi) alla terra

הַתִּימֹת עִם אֲזַרְהָס, הַס הַשְּׁמַיִם וְשִׁמְעוּ וְשִׁמְעוּ מִתְּחִלָּה. (כד) אֶעֱבְרָה בְּדַגְלִי: (כט) כֹּאֲשֶׁר עָשׂוּ־לִי בְנֵי

e tutta la sua gente. (34) Prendemmo nello stesso tempo tutte le sue città, e distruggemmo ogni città, gli uomini (cioè) e le donne e la figliuolanza, senza lasciarne alcun avanzo. (35) Predammo però per noi il bestiame, e la roba delle città da noi conquistate. (36) Da Aroèr ch'è sulla riva del torrente Arnòn, colla città situata in quella valle, sino al Galaad, non vi fu città che ne riuscisse insormontabile; il tutto fu dal Signore, Iddio nostro, posto a nostra disposizione. (37) Però al paese degli Ammoniti non t'avvicinasti; ad alcuna (cioè) delle adiacenze del torrente Jabbök, e delle città del monte, ad alcuno insomma di tutti quei luoghi ch'il Signore Iddio nostro ci ha vietati.

חבא לילות ימים הוראות גברים דוקא? כל כי נולת ימים יש זה קנת הוראה על הכח והגבורה, כגון אל תיראי תולעת יעקב ומתי ישראל (ישעיה מ"א י"ד) חלל תולעת אומר יעקב שהוא שם בלתי כבוד, וחלל ישראל שהוא שם כבוד (כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל) אומר יתתי, לשון גבורה, אינכם תולעת, אבל אתם גבורים וככבדים; וכן (שם ג' כ"ה) ומתך במרצ יבלו וגבורתך במלחמה, (שם ה' י"ג) וכבודו ומתי רעבו, דרך התנגדות הזכיר חלל הרעב מלת ומתי. וכן מותים ידך ה' מותים מחלד (תהלים י"ה י"ד), אומר פלטה נפשי מרשע שהוא קרבך, וגם פלטי מותים (אנשים וגבורים ומלחמים שהשעה משקפת להם) שהם ידך ה' (על דרך הוי אשר שצט אפי, וכפירוש רד"ק), והם מותים ומלחמים מחלד, חלקם בתיים וגו'. ולא אכתיש שלפעמים אמרו מתי בלי שום השקפה על גבורה או על קלישות, כגון מתי מעט, מתי מספר; ודבר זה מתי מואד בלשונות, וכמו שתראה גם במלת גָּבַר, שאע"פ שתחלת הכחמה היתה בהשקפה על הגבורה, הכה בלשון ארמית יאמרו תמיד גָּבַר, ובלי שום השקפה על הגבורה, וכן בל"הק גבר לא ילד בניו (ירמיה כ"ב ל'), כמשבתי עם יורדי צור הייתי כגבר אין חיל (תהלים פ"ח ה'), גבר ויחליק על רעהו (ושלי כ"ט ה'). וחולתם, שבאה בהם מלת גָּבַר בלי שיהיה יוכוון שום ענין גבורה — ועדיין יש לשאול: אם מותים דבק עם הכנשים והטף, ליום הכנשים והטף"ה"א, ומותים בלא ה"א? ולאחת אישי כי מתיים היא מלת קדוה ונשואת, והיא בל"הק כמעט כמלה זרה וככרית, ורוב שמושה אינו אלא במלכית השיר, כאשר הן מלות אֶבֶן, מַיִם, מִיָּד, וְהַיָּד, והמלות הללו אינן מוקבלות ה"א הידיעה, יען הלשון הקדוה (ואחרים גם לשון ארמית, שאינכה הלשון הראשונה, אבל היא קדוה ונן העברית) לא היה בה ה"א הידיעה, וכשעמדו העברים וקדשו להם ה"א הידיעה, שנו אותה במלות הכוונות אללם כפי כל העם, אבל הולת הכוונות אשר לא היו כוונות דבדור ההמוני, נשארו בלא ה"א כאשר היו מתחלקן.

www.torah.org

(לד) וּגְלִיכֹד אֶת־כָּל־עָרֵינוּ בַּעַת הַהוּא וּנְחָרֵם אֶת־כָּל־עִיר מִתָּם וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף לֹא הִשְׁאֲרָנוּ שָׂרִיד; (לה) רַק הַבְּהֵמָה בְּזוּנוּ לָנוּ וְשָׁלַל הָעָרִים אִישׁ לְבָדְנוּ; (לו) מֵעָרֵךְ אִשׁר עַל־שִׁפְת־נַחַל אֲרָנָן וְהָעִיר אִשׁר בְּנַחַל וְעַד־הַגְּלִיעָד לֹא הִיְתָה קָרִיָּה אִשׁר שָׁנְבָה מִמֶּנּוּ אֶת־הַכָּל נִתָּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ; (לז) רַק אֶל־אֲרָץ בְּנֵי־עַמּוֹן לֹא קָרַבְתָּ כָּל־יַד נַחַל יַבֵּק וְעָרֵי הַחֹר וְכָל אֲשֶׁר־צָוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ;

לומר שאיני שואל מיהו שום עור. (לד) את כל עיר פתם והנשים והטף: וכן למטה ג' ו' המרס כל עיר מותם הכנשים והטף, יתכן כתרנונו וכתרגום המוכנה ליצ"ע וכגד הטעמים, המרנו את כל עיר, כלומר הגברים והכנשים והטף. ובאיונו (כ"ד י"ג) מעיר מותם יכאקו וכפש חללים תשוע, יתכן כתרנונו סורי, מותים בני"רי, והכוונה שהכוספים יכאקו ומתך העיר, כמו שכתוב אחריו וכפש חללים תשוע, וכן מנאנו (יחזקאל ל' כ"ד) כאקות חלל. רק בשופטים (כ' מ"ח) מנאנו ויכוס לפי חרב מעיר מותם עד צהמה, ושם לא יתכן להפריד עיר מותם; ואע"פ שאין מותם ושם מותם, מכל מקום הוא סיוע גדול לדעת בעלי הטעמים שהיה גם כאן מלת עיר סמוכה למלת מותם. והכה כאן כתוב והכנשים בוי", והה מסייע לדעת בעלי התרגומים, ולמטה ג' ו' כתוב הכנשים בלא וי", והוא קשה מעט לפירוש. וגעו' באולרו (pag. 830) מוקיים דעת בעלי הטעמים, אך הוא מפרש ער מותם, המון בני אדם (turba hominum) והה רחוק בעיני מואד, להוליא מלת עיר מושמעה. ואם היה אפשר לפרש עיר מותים כמו הסוף, ומתי עיר (על דרך המלות המורכבות בלשון יון ורומי ואשכנז) היה הכל עולה יפה, ואולי יתכן להסתייע מולות ירק עשב, שענינן עשב של ירק, כלומר עשב ירוק; להט המרצ, חרב של להט, כלומר חרב להטת; וכמה שלתכך, שלתכך שהוא שלחן של כמת; וכמו לרב אחי, לאחי המרובים, וחולתם — ואם תאמר: ווהיכן

אֶת־כָּל־עָרֵינוּ בָּעֵת הַהוּא לֹא הָיְתָה קְרִיָּה
 אֲשֶׁר לֹא־לָקַחְנוּ מֵאֵתֶם שְׂשִׁים עֵיר כָּל־הַכּוֹל
 אַרְגֹּב מִמְּלַכַת עֹוג בְּבִשְׁשָׁן: ^(ה) כָּל־אֱלֹהֵי עָרִים
 בְּצִרְתָּ חוֹמָה גְּבִהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי
 הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד: ^(ו) וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר
 עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן הַחֲרָם כָּל־עֵיר
 מִתָּם הַנְּשִׁים וְהַטָּף: ^(ז) וְכָל־הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל
 הָעָרִים בְּזוֹנוּ לָנוּ: ^(ח) וַנִּקַּח בָּעֵת הַהוּא אֶת־
 הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מְלָכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
 הַיַּרְדֵּן מִנְּחַל אַרְנַן עַד־הַר חֶרְמוֹן: ^(ט) צִירְנִים
 יִקְרָאוּ לְחֶרְמוֹן שָׂרֵן וְהָאֱמֹרִי יִקְרָאוּ־לוֹ

DEUTERONOMIO III

quistammo nello stesso tempo tutte le sue città; nessuna eccettuata; (cioè) sessanta città, tutta la contrada d'Argòv, (formante il) regno d'Og nel Basciàn. (5) Tutte queste erano città fortificate, (con) alte mura, porte e sbarro; oltre delle città aperte [non murate], assai numerose. (6) E le distruggemmo come avevamo fatto (di quelle) di Sihhòn re di Hheshbòn; distruggemmo (cioè) ogni città, gli uomini, e le donne e la figliuolanza. (7) E tutt' il bestiame e la roba delle città predammo per noi. (8) Così noi allora conquistammo la terra dei due re degli Emorei, situata alla riva (orientale) del Giordano, dal torrente Arròn sino al monte Hhermòn; (9) — I Sidoniti danno a Hhermòn il nome di Sirjòn, e gli Emorei chiamavanlo Senir.

ג

^(א) וַנִּפֶן וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבִּשְׁשָׁן וַיֵּצֵא עֹוג מֶלֶךְ־
 הַבִּשְׁשָׁן לִקְרֹאתָנוּ הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמְּלַחְמָה
 אֶדְרָעִי: ^(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תִּירָא אֹתוֹ
 כִּי בְיַדִּי נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אֶרְצוֹ
 וַעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
 אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן: ^(ג) וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 בְּיַדְנוּ גַם אֶת־עֹוג מֶלֶךְ־הַבִּשְׁשָׁן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
 וַנַּגִּהוּ עַד־בֵּלְתֵי הַשְּׂאִיר־לוֹ שָׂרִיד: ^(ד) וַנִּלְכַּד

DEUTERONOMIO III

III

(1) Indi voltammo, e partimmo verso il Basciàn; ed Og re di Basciàn, con tutta la sua gente, uscì contro di noi a battaglia in Edrei. (2) Ed il Signore mi disse: Non temerlo; poichè in tua mano io do lui e tutta la sua gente, e tutto il suo paese; e lo tratterai come trattasti Sihhòn re degli Emorei, abitante in Hheshbòn. (3) Ed il Signore, Iddio nostro, diede in nostra mano anche Og re del Basciàn e tutta la sua gente; e lo percotemmo senza lasciarne alcun avanzo. (4) Con-

אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעֲבֹרוּ
 לִפְנֵי אַחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חֵיל: (ט) וְכִּי
 נִשְׁכַּם וּטְפַכֶּם וּמְקַנְכֶם יִדְעֵתִי כִּי־מְקַנָּה רַב
 לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: מִכְּמֹד
 (כ) עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה לְאַחֵיכֶם כַּכֶּם וַיִּרְשׁוּ
 גַם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן
 לָהֶם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וּשְׂכַתְּכֶם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ
 אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: (כא) וְאֶת־יְהוֹשׁוּעַ צִוִּיתִי בְּעֵת
 הַהוּא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הִרְאֵת אֵת כָּל־אֲשֶׁר
 עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשָׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה
 כִּן־עָשָׂה יְהוָה לְכָל־הַמְּמַלְכוֹת אֲשֶׁר אֵתָּה

DEUTERONOMIO III

di possedere questa terra; ma voi passerete armati innanzi ai vostri fratelli figli d'Israel, tutti (cioè) gli uomini robusti; (19) Soltanto le vostre donne, la vostra figliuolanza, e le vostre mandre — so che avete molto bestiame — resteranno nelle città che v'ho assegnate. (20) Sino a che il Signore avrà dato riposo ai vostri fratelli, come a voi, ed avranno anch'essi conquistato il paese ch'il Signore, Iddio vostro, ò per dar loro al di là del Giordano; ed allora tornerete ciascuno al suo retaggio, che v'ho assegnato. (21) E nel tempo stesso comandai a Giosuè, con dire: Tu hai veduto coi propri occhi come il Signore, Iddio vostro, ha trattato questi due re; così il Signore tratterà tutti quei reami, dove tu sei

אֶרֶץ רְפָאִים: (יד) יַאֲרֵר בֶּן־מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת־
 כָּל־חֶבְלֵי אֲרָגֹב עַד־גְּבוּל הַגִּישׁוּרִי וְהַמְּעַכְתִּי
 וַיִּקְרָא אֹתָם עַל־שְׁמוֹ אֶת־הַבָּשָׁן חֹת יַאֲרֵר
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (טו) וּלְמַכִּיר נָתַתִּי אֶת־הַגְּלָעָד:
 שְׁבִיעִי (טז) וְלִרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן־הַגְּלָעָד
 וְעַד־נַחַל אֲרָנָן תּוֹךְ הַנַּחַל וְגַבְלֵי וְעַד יַבֵּק
 הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: (יז) וְהָעֵרְבָה וְהַיַּרְדֵּן
 וְגַבְלֵי מִכְּנָרֶת וְעַד יַם הָעֵרְבָה יַם הַמֶּלַח
 תַּחַת אֲשֶׁרֶת הַפַּסְגָּה מִזְרַחָה: (יח) וַאֲצִו אֶתְכֶם
 בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם

DEUTERONOMIO III

la contrada d'Argòv, tutt'il Basciàn, paese il quale chiamavasi terra dei Refaim. (14) Jair figlio di Manasse [cioè la discendenza di lui] occupò tutta la contrada d'Argòv, sino al confine dei Ghesciurei e dei Maachatei; ed impose a quei luoghi, al Basciàn (cioè), il proprio nome, (chiamandoli) Villaggi di Jair, sino a quest'oggi. (15) Ed a Machir [cioè alla progenie di lui] diedi il Galaad. (16) Ed ai Rubeniti ed ai Gaditi diedi dal Galaad sino al torrente Arnòn, coll'interno del torrente per confine; e sino al torrente Jabbòk, confine degli Ammoniti. (17) Come pure la pianura, col Giordano per confine; da Kinnèret, sino al lago (detto) della pianura, altrimenti lago salso [Asfaltide], sotto le radici del Pisgà, dalla parte orientale. (18) E nello stesso tempo vi comandai [cioè ai Rubeniti ecc.], con dire: Il Signore, Iddio vostro, vi concede

per passare. (22) Non dovete temerli, poichè egli è il Signore, Iddio vostro, che combattè per voi. (23) Supplicai nello stesso tempo al Signore, con dire: (24) Signore, Iddio! Tu cominciasti a mostrare al tuo servo la tua grandezza, e la tua potente mano; opere (dico) e prodezze tali, che chi mai è dio in cielo, o in terra, che ne farebbe di consimili? (25) Concedi deh! ch'io passi, e vegga la buona terra ch'è di là dal Giordano; quella felice regione montuosa, ed il Libano. (26) Ma il Signore mi si mostrò irato, a cagion vostra, e non m'esaudi; ed il Signore mi disse: Ti basti! Non mi parlare più intorno a questa cosa. (27) Sali in cima del Pisgà, ed alza gli occhi verso occidente, verso settentrione, verso mezzodì e verso oriente, e vedi (quanto puoi) co' tuoi occhi; perocchè non passerai questo Giordano. (28) E nomina Giosuè (tuo successore), e fallo forte e coraggioso; poich'egli passerà alla testa di questo popolo, ed egli distribuirà loro in retaggio il paese che vedrai. (29) Quindi restammo nella valle, rimpetto a Bet Peòr.

כחל של מים, כי יש כחל שעכינו בקעה. (כג) ואחרת: אין צורך לדברי הראש"ע שיופדו וכבר התחכמתי, כי זאת יהושע צויתי האמור למעלה איכנו צמזות ה' פרטיות, חלל הזהרה שזהיר משה את יהושע ונעין המאורע: עיניך הראות, בן יעשה, לא תיראו, ואע"פ שידע משה כי יהושע עתיד להכניס את ישראל לארץ, לא נזכר עלמו מן הרחי"ט, ובפרט כי לא נקט לעבור כיונהיו, חלל אעברה נא, אפי' כהדיוט. גם היה חשד שיהיה נזכר לארץ ויתחיל הכנוע ויוות, ויהושע ישלים הכנוע. וענין וכו' את יהושע וחוקחו ואונתו הוא יום שעשה משה לכסוף לפני כל העם, לא הזהירה מלמעלה חלל חיות חלל בניו לריבו. (כט) ונשב בגיא: מואחר שלא שזע עלי נחשטנו עם, ומה חיות.

עבר שמה: (כב) לא תיראום כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם: ס ס ס מה ואתחנן אליהו בעת ההוא לאמר: (כד) אדני יהוה אתה החלול להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי-אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך: (כה) אעברה-נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן החר הטוב הזה והלבנן: (כו) ויתעבר יהוה בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר יהוה אלי רב-לך אל-תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה: (כז) עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את-הירדן הזה: (כח) וצו את יהושע וחזקהו ואמצוהו כי-הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את-הארץ אשר תראה: (כט) ונשב בגיא מול בית פעור: פ